

Akcija za ljudska prava

Crna Gora
VRHOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO
1 Broj
Podgorica, 15 MAY 2012 god.

TUŽILAČKI SAVJET

g-đa Ranka Čarapić, predsjednica

CC: Petar Kapuci, član

Veselin Vučković, član

Miljana Radović, član

Nina Ivanović, član

Rifat Hadrović, član

Vesna Jovićević, član

Vladimir Šušović, član

dr Ivana Jelić, član

dr Ranko Mujović, član

Branka Lakočević, član

Podgorica, 15. 5. 2012.

PREDMET: Obavještenje o nedjelotvornom postupanju nadležnih državnih tužilaca u slučajevima kršenja ljudskih prava

Poštovana gospodo Čarapić,

Poštovani članovi i članice Tužilačkog savjeta,

imajući u vidu vašu nadležnost za sprovođenje postupka utvrđivanja disciplinske odgovornosti državnih tužilaca i njihovih zamjenika i utvrđivanja predloga za razrešenje državnih tužilaca, obavještavamo vas o uočenom nedjelotvornom postupanju nadležnih tužilaca u slučajevima očiglednih kršenja ljudskih prava.

Posebno ističemo da su u pitanju javnosti dobro poznati slučajevi, koji su izazvali intenzivnu pažnju medija, kao i domaćih i međunarodnih organizacija koje se bave ljudskim pravima.

a) *Postupanje državnih tužilaca u 12 slučajeva kršenja ljudskih prava*

Akcija za ljudska prava je 12. maja 2010. podnijela Vrhovnom državnom tužilaštvu (VDT) Zahtjev za pristup informacijama u odnosu na 12 slučajeva kršenja ljudskih prava:

1. zlostavljanja pritvorenika ZIKS Spuž 1. septembra 2005. godine;
2. kontinuiranih prijetnji smrću Aleksandru Zekoviću, istraživaču kršenja ljudskih prava i člana Savjeta za građansku kontrolu rada policije u Crnoj Gori u aprilu 2007. godine;
3. prebijanja pritvorenice ZIKS Spuž, Vladane Kljajić, početkom septembra 2008. godine;
4. navoda o mučenju pripadnika grupe SDA 1994. godine, koje je jedan od pripadnika grupe, Ibrahim Čikić, objavio u knjizi 2008. godine, a o kojima je nedjeljnik *Monitor* izvještavao sredinom devedesetih godina i kasnije pominjaо u kontinuitetu;
5. navoda o nezakonitoj primjeni mjera tajnog nadzora nad sudijama Višeg suda u Podgorici, koje je istraživao novinar Petar Komnenić;
6. ubistva urednika Dana Duška Jovanovića;
7. napada na književnika Jevrema Brkovića i ubistva njegovog pratioca Srđana Vojnića;
8. prebijanja novinara Tufika Softića;
9. navoda o djelovanju „fudbalske mafije” u Crnoj Gori poslije kojih je fizički napadnut novinar Mladen Stojović koji je o tome govorio;
10. navoda veterinarske inspektorke Mirjane Drašković o korupciji na visokom nivou u oblasti izdavanja dozvola za uvoz hrane u Crnu Goru, poslije kojih je suspendovana s radnog mesta u trajanju od godine dana;
11. prebijanja Aleksandra Pejanovića u pritvorskoj jedinici u CB Podgorica;
12. prijave zlostavljanja lica lišenih slobode u policijskoj akciji „Orlov let”.

Nakon skoro pune dvije godine, 12. aprila 2012. godine, Akcija za ljudska prava primila je djelimične odgovore VDT u vezi navedenih slučajeva. Odgovori su dobijeni skoro godinu dana nakon što je Upravni sud usvojio tužbeni zahtjev Akcije za ljudska prava zbog odbijanja VDT i Ministarstva pravde da omoguće pristup ovim

informacijama od javnog značaja,¹ i to tek pošto smo urgirali da nam se informacije dostave.

Dobijeni odgovori, u kojima je VDT samo djelimično odgovorilo na postavljena pitanja, opravdali su bojazan da državno tužilaštvo nije preduzelo sve neophodne mјere iz svoje nadležnosti da slučajeve kršenja ljudskih prava djelotvorno istraži i procesuira.

Zapanjujuće je da zakonom predviđene mјere nijesu preduzete ni pošto je **Evropski komitet za sprječavanje mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT)** u svom izvještaju Vladi o posjeti CrnojGori u septembru 2008. godine izričito analizirao i kritikovao nedjelotvorno postupanje tužilaca u tri slučaja (slučaj zlostavljanja pritvorenika u ZIKS u Spužu 2005. godine, zlostavljanja okriviljenih u akciji "Orlov let" 2006. i Vladane Kljajić 2008), kojima se bavio u svom izvještaju dostavljenom Vladi u martu 2009. godine.²

Dobijeni odgovori pokazali su, u konkretnim slučajevima, sljedeće:

1. Od 12 pitanja, državno tužilaštvo uopšte nije odgovorilo na 3 pitanja, o tome da li su istraženi navodi o nezakonitom prisluškivanju sudija Višeg suda u Podgorici i nestanku predmeta iz toga suda; o zlostavljanju Ibrahima Čikića i drugih pripadnika SDA 1994. godine, kao i prijave zbog zlostavljanja lica koja su bila okriviljena i osuđena u slučaju "Orlov let". Nije odgovoreno ni da li su u istrazi napada na novinara Tufika Softića ikada saslušana lica za koja je Softić ukazao policiji da su mu prijetila, kao ni da li su u vezi napada na novinara Mladena Stojovića istraženi njegovi navodi u emisiji "Insajder" televizije B92 o aktivnostima "fudbalske mafije" u Crnoj Gori.
2. Ni poslije skoro 7 godina ne postoji ni jedno lice osumnjičeno za fizičko zlostavljanje pritvorenika ZIKS Spuž 1. septembra 2005. godine, iako nema nikakve sumnje da su pripadnici specijalne jedinice MUP tada ušli u pritvorsku jedinicu ZIKS i prebili oko 30 pritvorenika, od kojih je kod njih 18 konzilijum ministarstva zdravlja

¹ Upravni sud je presudom U.br. 275/11 od 13. 05. 2011. godine uvažio tužbu, poništio rešenje Ministarstva pravde br.01-7559/10 od 16. 12. 2010. godine i naložio donošenje novog, zakonitog rešenja.

² Izvještaj Evropskog komiteta za prevenciju mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT) o posjeti Crnoj Gori od 15. do 22. septembra 2008. godine, dostupan na: <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-mne.pdf>.

utvrdio ozbiljnije povrede.³ Odgovor VDT-a pokazuje da od kraja 2007. godine nisu sprovedene dalje istražne radnje u ovom predmetu, uprkos tome što je Evropska unija još 2005. insistirala na efikasnoj istrazi ovog incidenta, a CPT u svom izvještaju 2009. godine kritikovao to što odgovarajuća istraga nije sprovedena.

Podsjećamo da je CPT u svom izvještaju, između ostalog naveo da ispitujući ovaj slučaj nije našao na izvještaj o bilo kakvom pružanju otpora od strane zatvorenika koji bi opravdao upotrebu sile od strane policijskih službenika. Iako je o ovom incidentu odmah izviješteno državno tužilaštvo, ono je tek 27. oktobra 2005. godine (gotovo dva mjeseca nakon intervencije) tražilo od policije da označe ko je bio zadužen za organizovanje i sprovođenje intervencije i da dostave relevantnu dokumentaciju. Tek 18. decembra 2006. godine (više od godinu dana nakon incidenta) tužilaštvo se obratilo istražnom sudiji da pokrene postupak protiv načelnika Uprave policije Podgorica na osnovu činjenice da je odgovoran za sprovođenje intervencije. Naknadno sprovedene istražne radnje uključivale su forenzičku procjenu medicinskih nalaza u pogledu povreda koje su zadobili policajci i ispitivanje načelnika Uprave policije Podgorica i nekoliko službenika policije uključenih u intervenciju. Utvrđeno je i da istražne radnje nisu obuhvatile ispitivanje uprave zatvora, zaposlenih i svih zatvorenika (i povrijeđenih i svjedoka), nisu preduzeti neophodni koraci da se pribave interni nalozi koji se odnose na organizaciju intervencije, niti propitani viši službenici iz Ministarstva unutrašnjih poslova koji su bili uključeni u njeno planiranje, kao ni policijski službenici koji su sastavili zapisnik sa pretresa i naknadnu rekonstrukciju događaja, a kao rezultat svega toga, istraga nije identifikovala službena lica odgovorna za organizovanje i izvršenje operacije⁴.

3. U slučaju procesuiranja prijetnji smrću istraživaču kršenja ljudskih prava Aleksandru Saši Zekoviću, policija nije pružila potrebna obavještenja tužilaštvu i opstruirala je istragu tako što je iz predmeta nestao snimak glasa lica koje je pretilo Zekoviću. Iako je tužilaštvo tim povodom četiri puta urgiralo kod policije, ono se pomirilo s nezakonitim radom njenih službenika, uprkos javno iznijetoj ozbiljnoj sumnji da je upravo službenik policije, Mirko Banović, pretio Zekoviću i da se njegove kolege s njim u tome solidarišu. U februaru 2011. ODT je obavijestio Zekovića da je predmet zastario, a do danas nije učinjeno ništa da se zbog očigledno nesavjesnog rada kazne odgovorni u policiji i tužilaštvu.⁵ Ističemo i da su brojne

³ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 152-154. Izvještaj je dostupan na: [http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011.pdf](http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Ljudska%20prava%20u%20Crnoj%20Gori%202010-2011.pdf)

⁴ Izvještaj Evropskog komiteta za prevenciju mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT) o posjeti Crnoj Gori od 15. do 22. septembra 2008. godine, strana 17, tačka 23. Izvještaj dostupan na: <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-mne.pdf>.

⁵ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 283;

nevladine organizacije blagovremeno, 2009. godine upozorile gospodu Ranku Čarapić na nedjelotvornu istragu ovog slučaja i predstojeću zastarjelost, ali im nikada nije odgovoreno na bilo koji način.⁶

4. U slučaju zlostavljanja pritvorenice Vladane Kljajić, tužilaštvo je prvobitno slučaj kvalifikovalo samo kao nanošenje laka tjelesnih povreda,⁷ ali je nakon iskazanog interesovanja CPT-ja za ovaj slučaj, službenice ZIKS Vukicu Vukićević i Sandru Brajović optužilo za k.d. Mučenje i zlostavljanje u sticaju sa krivičnim djelom - laka tjelesna povreda. Obaviješteni smo da su službenice ZIKS pravosnažno uslovno osuđene na kazne zatvora u trajanju od po 4 mjeseca, koje se neće izvršiti, ako u roku od 2 godine, po pravosnažnosti presude ne učine novo krivično djelo. Dakle, službenice neće snositi nikakve posljedice iako je CPT, u slučaju Vladane Kljajić ustanovio: „fizičke tragove konzistentne sa navodima i, naročito, karakteristične znakove udaraca palicom, konstatovao je opservacijom jedan od ljekara u delegaciji nakon pregleda dotične zatvorenice: modrice na lijevoj ruci sa abrazijama smeđe boje; mnogo plavo-ljubičastih hematoma na obje noge, sa nešto još prisutnog otoka; modrice u vidu traka na desnoj butini i u predjelu bubrega leđno; pravolinijske modrice na rukama. Medicinska evidencija u zatvoru sadržavala je detaljan opis povreda koje je konstatovao zatvorski ljekar koji je pregledao zatvorenicu 5. septembra 2008. međutim, nisu pominjani navodi zatvorenice o uzroku tih povreda.” Vladana Kljajić je u međuvremenu pravosnažno osuđena na 7 mjeseci zatvorske kazne zbog povrede koju je nanijela službenici Vukici Vukićević i tu kaznu je izdržala u punom trajanju⁸.

5. Imajući u vidu da na naša vrlo izričita i jasna pitanja, VDT nije odgovorilo ništa, zaključujemo da nadležni državni tužioци do danas nijesu preduzeli ništa da istraže navode o mučenju i drugom zlostavljanju Ibrahima Čikića i drugih pripadnika Stranke Demokratske Akcije 1994⁹, kao što nije ništa preduzeto ni povodom navoda o nezakonitoj primjeni mjera tajnog nadzora u Višem sudu u Podgorici koje je iznio novinar Petar Komnenić, a potvrdio bivši sudija toga suda Radovan Mandić. Podsjećamo da je Komnenić u tekstu objavljenom u Monitoru ukazao na saznanja da su sudije Višeg suda u Podgorici bile prisluškivane, da je predmet koji se time bavio postojao, ali da je onda nestao iz suda. On je to napisao na osnovu iskaza

⁶ Kopija pisma dostupna na: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/dopis_vdt_u_ze Kovic.pdf; original sa prijemnim pečatom dostupan u arhivi HRA.

⁷ Osnovno državno tužilaštvo Podgorica, Kt.br.1542/08, Odgovor Inicijativi mladih za ljudska prava, 13.11.2008.

⁸ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 149,150.

⁹ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 292.

nekadašnjeg sudije toga suda i pisane prepiske između drugog sudije i državnog tužioca. Komnenić je u vezi sa tim tekstom osuđen za klevetu predsjednika Višeg suda. Neispitivanje ovih navoda je poražavajuće jer pokazuje nezainteresovanost državnog tužilaštva za zloupotrebe u pravosuđu i pokazuje da za tužilaštvo istraživačko novinarstvo nije poželjno¹⁰.

6. Nema suštinskog napretka u istragama ubistva Duška Jovanovića¹¹, prebijanja novinara Mladena Stojovića i Tufika Softića¹², napada na književnika Jevrema Brkovića i istrazi ubistva njegovog pratioca Srđana Vojičića¹³. Posebno naglašavamo da tužilaštvo nije odgovorilo na konkretno pitanje o tome da li su saslušana lica za koja je novinar Softić saopštio policiji da su mu prijetila. Takođe, Softić tvrdi da ga policija ovim povodom kontaktirala posljednji put prije skoro tri godine, dok ga iz tužilaštva nikada niko nije kontaktirao.

7. Tužilaštvo je postupajući po krivičnoj prijavi povodom korupcije na visokom nivou u oblasti izdavanja dozvola za uvoz hrane u Crnu Goru, koju je veterinarska inspektorka Mirjana Drašković uz obimnu dokumentaciju podnijela protiv protiv glavnog veterinarskog inspektora, pravnog savjetnika direktora i direktora Veterinarske uprave Crne Gore, odlučilo da ne postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo. Takav zaključak su donijeli na osnovu prethodno pribavljenih obavještenja od Državne revizorske institucije Podgorica i Veterinarske uprave Podgorica. Mirjanu Drašković niko iz tužilaštva nikada nije pozvao na razgovor. Iz odgovora se zaključuje da je tužilaštvo pitalo Veterinarsku upravu da pruže obavještenje o tome da li su u njihovim redovima najodgovornija lica korumpirana, pa je na osnovu njihovih odgovora odlučeno da ne postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.¹⁴

8. Tužilaštvo do danas nije proširilo optužnicu na naredbodavce zlostavljanja Aleksandra Pejanovića u pritvorskoj jedinici Podgorica, a interesantno, VDT je u odgovoru pokazalo i da nije obaviješteno o tome da je u januaru ove godine ODT povodom tog slučaja optužio starješine nižeg ranga, i to samo za k.d. Nesavjesan rad u službi, iako je policajac Goran Stanković na suđenju pred Osnovnim sudom u

¹⁰ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 244.

¹¹ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 117-119.

¹² Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 280-281.

¹³ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 280.

¹⁴ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 284-286.

Podgorici ukazao na izvršenje niza krivičnih djela od strane službenika i funkcionera Uprave policije i to na organizovan način.¹⁵

9. Tužilaštvo nije odgovorilo što je preduzelo povodom navoda iz krivične prijave Siništaj Antona, Ljekočević Nikole, Siništaj Viktora i Dedvukaj Roka, podnijete 2006. godine Višem суду u Podgorici protiv njima nepoznatih ovlašćenih službenika policije Crne Gore koji su učestvovali u policijskoj akciji "Orlov let" zbog k.d. Iznuđivanje iskaza i k.d. Zlostavljanje i mučenje, i tako potvrdilo sumnje da u konkretnom predmetu u međuvremenu nije preduzeto ništa, uprkos kritikama CPT i predstavkama koje su oštećeni zbog nedjelotvorne istrage u ovom slučaju podnijeli Evropskom sudu za ljudska prava.¹⁶

U ovom predmetu, CPT je u martu 2009. godine zaključio da istraga do tada nije zadovoljila neophodan kriterijum djelotvornosti. Primjećeno je da nije bila temeljna i sveobuhvatna, što je bilo očigledno zbog propusta da se sproveđe identifikacija umiješanih lica, da se ispitaju sve žrtve navodnog zlostavljanja, kao i svjedoci i da se dužna pažnja posveti medicinskim nalazima koji su bili u skladu sa navodima o zlostavljanju. Drugo, istraga nije odmah pokrenuta i treće, nije obezbijedena nezavisnost onih koji su nadležni za istragu od potencijalnih izvršilaca krivičnih djela. CPT je istakao i da žrtve i njihovi zastupnici nisu bili ni uključeni, ni obavješteni o istrazi, što nije zadovoljilo ni zahtjev za javnim nadzorom nad istražnim i proceduralnim radnjama.

b) Slučaj JU "Komanski most"

Želimo da Vas upoznamo i sa postupanjem tužilaštva povodom nestanka dvoje djece iz JU "Komanski most", kao i povodom ocjene CPT da su u septembru 2008. u toj ustanovi štićenici bili prinuđeni da borave u "užasavajućim uslovima" i da su bili fizički zlostavljeni vezivanjem.

Naime, poslije tačno dvadeset jednog mjeseca od kada smo podnijeli Vrhovnom državnom tužilaštvu zahtjev za pristup informaciji¹⁷ o pokretanju postupka protiv odgovornih državnih službenika za stanje u javnoj ustanovi za osobe sa intelektualnim invaliditetom "Komanski most" u Podgorici, koje je Evropski komitet za sprječavanje mučenja u svom izvještaju Vladi Crne Gore u martu 2009. godine označio kao zlostavljanje i nečovječno i ponižavajuće postupanje, obaviješteni smo

¹⁵ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 154-157.

¹⁶ Detaljnije vidjeti u Izvještaju Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011, str. 150-152.

¹⁷ U prilogu dostavljamo ovaj zahtjev od 30. 07. 2010.

da državno tužilaštvo nije pokrenulo bilo kakav krivični postupak jer podaci koje su državni organi dostavili tužilaštvu nisu bili dovoljni za pokretanje postupka.¹⁸

Ovakvo obrazloženje državnog tužioca ukazuje na apsolutni primat solidarnosti i povjerenja tužilaštva u službene dopise eventualnih izvršilaca krivičnog djela i njihovih saučesnika nad nezavisnom i efikasnom istragom.

Ni u ovom slučaju na državno tužilaštvo nalaz eksperata Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i drugog nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT) nije ostavio dovoljan utisak da samostalno preduzmu odgovarajuće radnje i ispitaju stanje u Komanskom mostu. Naime, tužilaštvo je odgovorilo da je preduzelo radnje na inicijativu nevladinih organizacija, dakle 2010. godine, iako je CPT Vladu Crne Gore o svom nalazu obavijestio odmah u septembru 2008, a zatim dostavio izvještaj u martu 2009. godine. Izvještaj je javnosti objavljen tek 2010. godine, i tada su reagovale naše nevladine organizacije. Podsjećamo da je svaki državni službenik ili namještenik na osnovu čl. 227 ZKP-a imao obavezu da prijavi krivično djelo pošto za njega sazna. Pogotovo je nadležno ministarstvo rada i socijalnog staranja imalo obavezu prema šticenicima Komanskog mosta i javnosti da preduzme bilo šta da utvrdi odgovornost i kazni odgovorne za užasavajuće uslove života, vezivanje i nestanak dvoje djece iz ove ustanove. Naprotiv, direktor Komanskog mosta Vuk Mirković nije smijenjen, već preraspoređen na mjesto zamjenika direktora Centra za socijalni rad Podgorica, a u samom ministarstvu rada i socijalnog staranja, koje je bilo odgovorno za nadzor nad ustanovom Komanski most, nijedan službenik nije snosio bilo kakvu odgovornost za propuštanje vršenja nadzora.

Posebno smo zaprepašteni podatkom da državno tužilaštvo sve do maja 2010. godine nije znalo za nestanak dvoje djece, djevojčice i dječaka iz javne ustanove "Komanski most" 2000. i 2004. godine, iako je lako provjeriti na arhivi medija da je bar dnevna novina *Dan* o nestanku dječaka 2004. godine pisala u više navrata. Ova činjenica definitivno potvrđuje sumnju da zaposleni u državnom tužilaštvu ne čitaju dnevne novine, što je nepojmljivo za tužioce u Evropi 21. vijeka. Ipak, od svega najteže pada to što državni tužilac ne vidi osnov da pokreće bilo kakav postupak povodom nestale djece jer "policija u međuvremenu nije otkrila da li su djeca živa ili nijesu", pa pretpostavivši da su živa (?!?) tužilac nalazi da je krivično djelo zastarjelo i da tu više nema nikakvog posla.

Podsjećamo da su osmogodišnja djevojčica i trinaestogodišnji dječak djeca ometena u razvoju, koji su nestali iz javne, državne, ustanove koja je bila nadležna i obavezna

¹⁸ U prilogu dostavljamo odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva od 01. 10. 2010.

da se o njima brine, da su morali imati staratelja, bar u vidu Centra za socijalni rad, tj. države Crne Gore i da je sve vrijeme, pa i danas, ta država bila dužna da traga za tom djecom i ozbiljno istraži i utvrdi kako se uopšte moglo desiti da oboje nestanu iz državne ustanove zatvorenog tipa. Da se to sve blagovremeno uradilo, uvjereni smo da se nikada ne bi desilo da četiri godine posle nestanka posljednjeg djeteta, Evropski komitet utvrdi užasne uslove života u Komanskom mostu, masovno vezivanje štićenika za namještaj i slično.

Prilozi:

1. Zahtjev za pristup informacijama Vrhovnom državnom tužilaštvu o sproveđenju istraga u 12 slučajeva kršenja ljudskih prava od 12. 05. 2010.
2. Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva od 20. 03. 2012.
3. Tabelarni prikaz 12 pitanja koje je Akcija za ljudska prava uputila Vrhovnom državnom tužilaštvu, odgovora Vrhovnog državnog tužilaštva i komentara Akcije za ljudska prava.
4. Zahtjev za pristup informacijama upućen Vrhovnom državnom tužilaštvu u vezi Komanskog mosta od 30. 07. 2010.
5. Odgovor Vrhovnog državnog tužilaštva na zahtjev u vezi Komanskog mosta od 01. 10. 2010.

S poštovanjem,

mr Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica